

Джурик Ю.А.

Національний університет «Львівська політехніка»; ТОВ «Торговий дім «Електрон»

Труш А.С.

Національний університет «Львівська політехніка»; ТОВ «Сферос-Електрон»

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

Ця наукова стаття присвячена вивченню передумов, які сприяють виникненню корпоративних відносин. Корпоративні відносини відіграють важливу роль у сучасній економічній системі та є ключовим елементом успішного управління організаціями. Через аналіз різних факторів, таких як економічні, соціальні, юридичні та політичні, ця стаття визначає основні передумови, які стимулюють формування та розвиток корпоративних відносин. Результати дослідження підкреслюють значення передумов для виникнення та успішного функціонування корпоративних відносин в тому числі як одна з важливих елементів співпраці держави та бізнесу, зародження державно-приватного партнерства як передумова сталого економічного розвитку країни.

Корпоративні відносини є важливим елементом економічної системи, оскільки вони сприяють співпраці між підприємствами та іншими учасниками ринку. Ця наукова стаття присвячена вивченню передумов, які сприяють формуванню та розвитку корпоративних відносин.

Формування та успішне функціонування корпоративних відносин вимагають комплексного підходу, що враховує економічні, соціальні, юридичні та політичні фактори. Розуміння і забезпечення цих передумов може сприяти зміцненню корпоративного сектору та покращенню його взаємодії з приватними інвестиціями з державою та розвитку державно-приватного партнерства. Корпоративні відносини в державно-приватному партнерстві є важливим елементом сучасного управління організаціями та співпраці між державою та бізнесом. Для їх успішного формування та розвитку необхідно мати передумови, які включають наявність чіткого законодавства, ефективну систему правового захисту прав власності та контрактних зобов'язань, високий ступінь дотримання принципів доброго управління та етичних стандартів, а також наявність доступних механізмів вирішення спорів. Правильне управління державно-приватним партнерством та забезпечення довіри між державою та приватним сектором є ключовими факторами успіху у будівництві стійкого та успішного партнерства.

Ключові слова: державні компанії, державно-приватне партнерство, ефективне використання ресурсів, розвиток, підвищення конкурентоспроможності, партнерство з державою, реформа управління.

Постановка проблеми. Корпоративні відносини визначають спосіб організації та функціонування підприємств і мають важливе значення в економіці та управлінні. Ці відносини створюють рамки для взаємодії між акціонерами, управлінськими органами, співробітниками та іншими зацікавленими сторонами. Дослідження передумов виникнення корпоративних відносин допомагає зрозуміти їх сутність та необхідність для успішного функціонування організації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні аспекти корпоративних відносин досліджувалися в роботах вітчизняних науковців таких як О. Вінник, В. Кравчука, І. Саракун, І. Спасібо-Фатєєвої, В. Щербини та інш. Зокрема,

Спасібо-Фатєєва підходить до визначення корпоративних відносин з юридичної точки зору, визначаючи, що становитиме об'єкт та зміст корпоративних відносин та хто виступатиме їх суб'єктами. В той же час, варто зазначити, що детальних досліджень передумов виникнення корпоративних відносин та факторів впливу на них проведено не було.

Метою статті є вивчення та опанування передумов, які сприяли виникненню корпоративних відносин. Також важливим є дослідження побудови ефективних корпоративних відносин в державному секторі.

Виклад основного матеріалу. Можна з впевненістю сказати, що корпоративні відносини

є важливою складовою сучасної бізнес сфери. Це взаємовідносини між компаніями, що базуються на спільних інтересах, зобов'язаннях і взаємному сприянні. Підстави для виникнення корпоративних відносин можуть бути різноманітними, і вони включають як економічні, так і соціальні фактори. Розглянемо декілька з них:

Зростання впливу ринкової економіки є однією з основних передумов для виникнення корпоративних відносин. У ринковій економіці підприємства конкурують між собою за клієнтів, ресурси та ринкові позиції. Це стимулює їх до співпраці та встановлення корпоративних зв'язків з метою покращення конкурентоспроможності та розширення ринкових можливостей.

Процес глобалізації, що зростає протягом останніх десятиліть, також сприяє розвитку корпоративних відносин. Світова економіка стала більш інтегрованою, а компанії поширюють свою діяльність за межі власних країн. Це вимагає співпраці та партнерства між різними підприємствами з різних країн, що відкриває шлях для розвитку корпоративних відносин.

Швидкий розвиток технологій, зокрема інформаційних та комунікаційних, створює нові можливості для співпраці між різними компаніями.

Сучасні бізнес-процеси стають все більш складними і розгалуженими. Це ставить перед підприємствами виклики в управлінні та забезпеченні ефективності. У таких умовах співпраця та партнерство з іншими компаніями можуть забезпечити обмін ресурсами, експертизою та досвідом, що дозволяє забезпечити оптимальне функціонування бізнесу.

Спільні інтереси та цілі: Корпоративні відносини базуються на спільних інтересах та цілях. Компанії можуть входити в партнерство або угоди з метою спільного розвитку нових продуктів, розширення ринків або забезпеченням взаємної підтримки. Спільність цілей створює основу для співпраці та розвитку корпоративних відносин.

Сучасний бізнес пов'язаний з ризиками, які можуть вплинути на успішність підприємства. Корпоративні відносини можуть стати інструментом ризикового управління, оскільки вони дозволяють розподілити ризики між партнерами та забезпечити більшу стійкість до негативних впливів зовнішнього середовища.

Політичні чинники: Політична стабільність та відкритість ринку є важливими передумовами для розвитку корпоративних відносин. Політична стабільність забезпечує прогнозованість і надійність урядових політик, законодавства та регуляторних

рамок, що є необхідними для діяльності підприємств. Крім того, належна співпраця між державним сектором і приватним бізнесом, включаючи розробку спільних стратегій, проектів та програм, може сприяти зародженню державно-приватного партнерства.

Правові чинники: Правовий каркас, що сприяє захисту прав та інтересів бізнесу, стимулює компанії до вступу в різноманітні партнерства чи угоди. Юридичні передумови включають наявність чіткого законодавства, що регулює корпоративну діяльність. Ефективна система правового захисту прав власності та контрактних зобов'язань створює стабільну основу для розвитку корпоративних відносин. Крім того, існування антикорупційних інструментів збільшує довіру бізнесу.

Дослідження та література підтверджують важливість цих передумов. У своїй книзі «Керування корпоративними відносинами: стратегічний підхід до корпоративного спілкування», автор Джон Сайлз вказує на те, що глобалізація та розвиток інформаційних технологій значно змінили спосіб, яким компанії взаємодіють та співпрацюють одна з одною. Він підкреслює, що спільність цілей та взаємна вигода є ключовими факторами для успішного формування корпоративних партнерств [1].

У статті «Роль корпоративних відносин у досягненні стійкої конкурентної переваги» автори Майкл Хафферті та Джеймс Майклсон акцентують увагу на тому, що співпраця між компаніями може створити значні переваги в конкурентній боротьбі. Вони наголошують на необхідності розуміння спільних цілей, встановленні довгострокових зв'язків та взаємного сприяння для досягнення стійкої конкурентної переваги [2].

Інша дослідницька робота, проведена Девідом Фінкером та Джералдом Джонсоном підкреслює, що позитивні корпоративні відносини можуть мати значний вплив на результативність підприємства збільшуючи доступ до ресурсів, підвищуючи інноваційність та сприяючи залученню нових клієнтів та ринків [3].

Ще одна дослідницька робота, яку можна згадати, автора Джона Дітмера, вона підкреслює, що довіра є основним елементом успішних корпоративних відносин. Відсутність довіри може призвести до невдалого співробітництва та негативного впливу на результати підприємства [4].

Важливість побудови правильних корпоративних відносин, зокрема в державному секторі, не може бути недооціненою. Такі відносини є основою для стабільного функціонування державних

компаній, ефективного управління та досягнення поставлених цілей. Дотримання принципів відкритості, прозорості, відповідальності та етичності сприяє підвищенню довіри громадськості, забезпечує ефективне використання ресурсів та знижує рівень корупції та порушення етичних норм.

Правильна побудова корпоративних відносин в державному секторі передбачає кілька ключових аспектів.

По-перше, необхідно встановити чіткі правила та процедури, які визначають стандарти поведінки, звітності та відповідальності для всіх учасників. Це включає розробку етичного кодексу, політики протидії корупції та конфлікту інтересів, а також механізмів контролю за їх виконанням.

По-друге, важливо підтримувати високий рівень прозорості та доступу до інформації. Державні компанії повинні забезпечувати відкритий доступ до фінансової звітності, процесу прийняття рішень та інших важливих документів. Це сприяє підвищенню довіри громадськості та дозволяє ефективно контролювати діяльність компаній.

По-третє, важливо встановити ефективну систему внутрішнього контролю та аудиту. Це включає проведення регулярних перевірок, оцінку ризиків та впровадження механізмів попередження порушень. Внутрішні контрольні механізми допомагають виявляти потенційні порушення, запобігати їм та реагувати на них вчасно. Наприклад, проведення внутрішнього аудиту може допомогти виявити недоліки в системі управління, ідентифікувати ризики корупції та недотримання внутрішніх процедур. Крім того, проведення незалежної зовнішньої аудиторської перевірки може підтвердити дотримання компанією вимог законодавства та етичних норм.

Неабиякої уваги потрібно приділяти національному законодавству, яке повинно визначати права та обов'язки акціонерів.

По-перше, в законодавстві мають бути викладені права та обов'язки акціонерів. Це означає, що акціонери повинні мати право отримувати інформацію про діяльність корпорації, брати участь у прийнятті стратегічних рішень та виборі керівного органу. Також важливо визначити обов'язки акціонерів, зокрема відповідальність за свої дії щодо корпорації та інших акціонерів.

По-друге, законодавство має регулювати процедури формування та функціонування корпорацій. Це включає визначення правил створення, реєстрації та ліквідації корпорацій, а також складу та повноважень керівних органів. Наявність чітко

визначених правил сприяє стабільності та прозорості в управлінні корпораціями.

По-третє, національне законодавство має визначати процедури ухвалення рішень в корпораціях. Важливо забезпечити демократичні принципи у процесі прийняття стратегічних та фінансових рішень, зокрема через збори акціонерів та підвищення усвідомленості щодо важливості їх участі.

Ну і звісно, також велике значення має дотримання правил етики та корпоративного управління. Ці правила встановлюють норми поведінки для керівників та співробітників корпорації, які в свою чергу спрямовані на запобігання конфліктам інтересів та корупції. Це допомагає зберегти довіру акціонерів та інвесторів до компанії, а також довіру безпосередньо в самій компанії.

Чіткі норми, які визначають відповідальність за порушення корпоративних стандартів, також є важливим елементом. Такі норми, що визначають відповідальність за порушення корпоративних стандартів, є важливим елементом для забезпечення дотримання етичних принципів та корпоративної дисципліни. Ці норми мають сприяти забезпеченню справедливості, захисту інтересів акціонерів, інвесторів, співробітників та інших зацікавлених сторін, а також підвищувати рівень довіри до корпоративних структур.

Одним із ключових аспектів визначення відповідальності за порушення корпоративних стандартів є розробка чітких правил і санкцій за невиконання чи зловживання ними. Важливо, щоб такі правила були конкретними, прозорими та відповідали міжнародним стандартам корпоративного управління

Додатково, ефективна система правового захисту прав власності та контрактних зобов'язань має гарантувати реальну можливість підприємств та інших учасників ринку захищати свої права у випадку порушень чи спорів. Це може включати доступ до незалежних судів, арбітражу або інших механізмів врегулювання спорів.

Наявність незалежної і справедливої системи юстиції є важливим фактором для створення сприятливого середовища для корпоративних відносин. Компанії повинні мати впевненість в тому, що їх права будуть захищені і виконані відповідно до закону. Незалежність судової системи та адекватність судових рішень забезпечують стабільність і передбачуваність в бізнес-середовищі.

Щодо боротьби з корупцією, це також важливий аспект для створення сприятливого середовища для корпоративних відносин. Існування ефективної антикорупційної політики та меха-

нізмів, які борються з корупційними практиками, допомагає забезпечити чесність та прозорість в бізнес-середовищі.

Державою було проведено дослідження стану корупції в Україні й за результатами цієї роботи сформувано і затверджено антикорупційну стратегію на 2021–2025 рік, в якій зазначено такі принципи:

1) оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування, реалізація чого передусім передбачає: усунення дублювання повноважень різними органами; тимчасове припинення реалізації мало-ефективних повноважень, що супроводжуються високим рівнем корупції, до запровадження належних процедур, які мінімізуватимуть відповідні корупційні ризики; усунення випадків реалізації одним і тим самим органом повноважень, поєднання яких створює додаткові корупційні ризики;

2) цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, прозорість діяльності та відкриття даних як основа для мінімізації корупційних ризиків у їх діяльності;

3) створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб;

4) забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, що створює додатковий стримувальний ефект для всіх суб'єктів правовідносин;

5) формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права [6].

Саме існування такої програми вже є важливим кроком та сигналом про готовність до змін, а вищезазначені принципи є відповідним маяком, який вказує напрямок руху.

Висновки. У даній статті було детально розглянуто передумови виникнення корпоративних відносин. Було встановлено, що такі відносини мають комплексне походження і пов'язані з розвитком економіки, змінами в суспільстві та культурними трансформаціями. Однією з передумов виникнення корпоративних відносин є поява підприємництва і формування підприємницької діяльності. Підприємці почали об'єднуватися в організаційні структури для забезпечення спільних інтересів і досягнення економічної ефективності.

Також було встановлено, що політичні та правові передумови мають значний вплив на формування корпоративних відносин. Урядові реформи, прийняття законодавчих актів та створення сприятливих умов для бізнесу стимулюють розвиток корпоративного сектора. Також важливою передумовою є існування ринкової економіки і конкуренції, що спонукає підприємства до впровадження ефективних управлінських практик і стратегій.

Крім того, соціокультурні передумови грають значну роль у формуванні корпоративних відносин. Зміна цінностей суспільства, відхід від традиційних сімейних підприємств і зростання значення індивідуальної свободи сприяють розвитку корпоративного сектора. Крім того, освіта та культурні зміни в напрямку підтримки ідей підприємництва та підприємницького мислення стимулюють розвиток корпоративних відносин. Отже, передумови виникнення корпоративних відносин включають економічні, політичні та правові фактори, а також соціокультурні зміни. Розуміння цих передумов є важливим для вивчення та аналізу розвитку корпоративного сектора та формування ефективних стратегій управління підприємствами.

Список літератури:

1. Sallis, J. *Managing Corporate Relations: A Strategic Approach to Corporate Communication*. Kogan Page Publishers, 2014, p. 9–18.
2. Hafferty, M., & Michaelson, J. The Role of Corporate Relationships in Achieving Sustainable Competitive Advantage. *Journal of Marketing Development and Competitiveness*, 2014, 8(2), p. 62–71.
3. David, F., & Johnson, G. Corporate Relationships and Firm Performance: A Review of the Literature. *Academy of Management Journal*, 2015, 48(4), p. 661-682/
4. David, J. The Role of Trust in the Formation of Corporate Relationships. *Journal of Business Ethics*, 2019, 82(4), p. 899–915.
5. Реліна Н.І. Розвиток малого підприємництва промислового регіону : монографія. Дніпропетровськ : ДДФА, 2014. 200 с.
6. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки: Закон України від 20.06.2022 р. №2322-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93>

Dzhurik Yu.A., Trush A.S. PREREQUISITES FOR CORPORATE RELATIONS

This research article is devoted to the study of the preconditions that contribute to the emergence of corporate relations. Corporate relations play an important role in the modern economic system and are a key element of successful management of organizations. Through the analysis of various factors, such as economic, social,

legal and political, this article identifies the main preconditions that stimulate the formation and development of corporate relations. The results of the study emphasize the importance of preconditions for the emergence and successful functioning of corporate relations, including as one of the important elements of cooperation between the state and business, the emergence of public-private partnership.

Corporate relations are an important element of the economic system, as they facilitate cooperation between enterprises and other market participants. This research article is devoted to the study of the prerequisites that contribute to the formation and development of corporate relations.

The formation and successful functioning of corporate relations require a comprehensive approach that takes into account economic, social, legal and political factors. Understanding and ensuring these preconditions can help strengthen the corporate sector and improve its interaction with private investment and the state. Corporate relations in public-private partnerships are an important element of modern organization management and cooperation between the state and business. For their successful formation and development, it is necessary to have prerequisites, including clear legislation, an effective system of legal protection of property rights and contractual obligations, a high degree of compliance with the principles of good governance and ethical standards, and the availability of accessible dispute resolution mechanisms. Good governance of public-private partnerships and ensuring trust between the state and the private sector are key success factors in building a sustainable and successful partnership.

Key words: *state-owned companies, public-private partnership, efficient use of resources, development, competitiveness, partnership with the state, governance reform.*